

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 378

Zrównoważony rozwój organizacji – aspekty społeczne

Redaktorzy naukowi

Tadeusz Borys

Tomasz Brzozowski

Sabina Zaremba-Warnke

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja Wydawnicza: Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Justyna Mroczkowska

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja dofinansowana ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu

**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
we Wrocławiu**

Poglądy autorów i treści zawarte w publikacji

nie zawsze odzwierciedlają stanowisko WFOŚiGW we Wrocławiu

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-423-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Społeczna odpowiedzialność i zrównoważony rozwój a jakość życia

Jerzy Łańcucki: Poprawa jakości życia jako imperatyw zrównoważonego rozwoju	13
Justyna Maciąg: Zastosowanie koncepcji społecznej odpowiedzialności w tworzeniu sieciowego produktu turystycznego w regionie.....	30
Urszula Markowska-Przybyła: Odpowiedzialność sprzedawców jako wskaźnik kapitału społecznego regionów Polski.....	44
Piotr Rogala: Subiektywna jakość życia a cechy demograficzne badanej społeczności	59
Marian Woźniak: Jakość życia społeczeństwa jako główny cel rozwoju obszarów wiejskich woj. podkarpackiego	68

Część 2. Społeczna odpowiedzialność w przedsiębiorstwie

Marek Bugdol: Problem zaufania w koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu	79
Beata Domańska-Szaruga: Wybrane aspekty wykluczenia kredytowego w świetle założeń zrównoważonego rozwoju.....	91
Joanna Ejdys, Aleksandra Gulc: Koncepcja społecznej odpowiedzialności narzędziem poprawy innowacyjności przedsiębiorstw sektora MŚP	103
Justyna Górna: Społecznie odpowiedzialna organizacja w nadzorowaniu niezgodności na przykładzie przedsiębiorstw przetwórstwa mięsnego.....	116
Katarzyna Hys: Ocena zadań wewnętrznych realizowanych w ramach koncepcji CSR – wyniki badań naukowych	133
Magdalena Kaźmierczak: CSR a budowanie kapitału społecznego organizacji	146
Agata Lulewicz-Sas: Pomiar i ocena społecznie odpowiedzialnej działalności przedsiębiorstw – wyniki badań.....	158
Adam Płachciak: Znaczenie społecznej odpowiedzialności biznesu we wdrażaniu rozwoju zrównoważonego	168
Barbara Pytko: Model zintegrowanej odpowiedzialności organizacji w warunkach zrównoważonego jej rozwoju	178

Adam Skrzypek: CSR jako element strategii organizacji.....	191
Elżbieta Skrzypek: Społeczna odpowiedzialność – standardy i raportowanie	206
Wiesław Urban: Społeczna odpowiedzialność biznesu wspierana przez system ISO 9001	218
Maria Urbaniec: Raportowanie CSR jako narzędzie doskonalenia działalności biznesowej.....	228
Katarzyna Wróblewska: RESPECT Index jako bodziec do społecznie odpowiedzialnego inwestowania w Polsce.....	243

Część 3. Społeczna odpowiedzialność w organizacjach *non-profit*

Liliana Hawrysz: Rola organizacji sektora publicznego w kształtowaniu społecznej odpowiedzialności	255
Barbara Kryk, Anetta Zielińska: Dobre praktyki w kontekście odpowiedzialności za realizację polityki równościowej i pobudzania aktywności biznesowej kobiet	264
Elżbieta Krodkiewska-Skoczylas, Grażyna Żarlicka: Społeczna odpowiedzialność nie tylko biznesu.....	277
Krystyna Lisiecka: Społeczna odpowiedzialność w relacjach z interesariuszami w systemie ochrony zdrowia	296
Agnieszka Piasecka: Społeczna odpowiedzialność uczelni w kontekście wewnętrznego zapewnienia jakości.....	309
Janusz Reichel: Doskonalenie partnerstwa organizacji pozarządowych i biznesu. Wstępne wyniki badań	320
Agata Rudnicka: Budowanie relacji z dostawcami w organizacjach trzeciego sektora.....	332
Tadeusz Wawak: Zrównoważony rozwój uniwersytetów w warunkach permanentnej reformy szkolnictwa wyższego.....	340

Summaries

Part 1. Social responsibility and sustainable development vs. quality of life

Jerzy Łańcucki: Quality of life improvement as an imperative of sustainable development.....	29
Justyna Maciąg: The implementation of the CSR in the creation of a tourist network product in a region.....	43
Urszula Markowska-Przybyła: The responsibility of sellers as an index of social capital of Polish regions	58

Piotr Rogala: Subjective quality of life and demographic qualities of the sample community.....	67
Marian Woźniak: Quality of life as the main purpose of rural society development in the Podkarpackie Voivodeship.....	75

Part 2. Social responsibility in an enterprise

Marek Bugdol: The problem of trust in the concept of Corporate Social Responsibility.....	90
Beata Domańska-Szaruga: Selected problems of loan exclusion in the context of assumptions for sustainable development.....	102
Joanna Ejdys, Aleksandra Gulc: The concept of Corporate Social Responsibility as a tool for improving SMEs innovativeness.....	115
Justyna Górna: The organization of social responsibility in the supervision of nonconforming products on the example of meat company.....	132
Katarzyna Hys: Evaluation of internal tasks carried out in the framework of the CSR concept – results of scientific research.....	145
Magdalena Kaźmierczak: CSR and building of social capital for organization.....	157
Agata Lulewicz-Sas: Measurement and evaluation of socially responsible business activities – research results.....	167
Adam Płachciak: The role of Corporate Social Responsibility for the implementation of sustainable development.....	177
Barbara Pytko: An integrated model of social responsibility of an organization in its sustainable development.....	190
Adam Skrzypek: CSR as a part of organizational strategy.....	205
Elżbieta Skrzypek: Corporate Social Responsibility – standards and reporting.....	217
Wiesław Urban: Corporate Social Responsibility supported by ISO 9001 system.....	227
Maria Urbaniec: CSR reporting as a business improvement tool.....	242
Katarzyna Wróblewska: RESPECT Index as an incentive to socially responsible investing in Poland.....	251

Part 3. Social responsibility in non-profit organizations

Liliana Hawrysz: The role of public sector's organisation in the creation of social responsibility.....	263
Barbara Kryk, Anetta Zielińska: The good practices in the context of responsibility for realization of equality policy and for stimulation of women's business activities.....	276

Elżbieta Krodkiewska-Skoczylas, Grażyna Żarlicka: Social responsibility not only in business	295
Krystyna Lisiecka: Social responsibility in relations with stakeholders in the health care system.....	308
Agnieszka Piasecka: Social responsibility of universities in the context of the internal quality assurance	319
Janusz Reichel: Improving of partnerships between NGOs and enterprises. Initial research results	331
Agata Rudnicka: Building the relationships with suppliers in social economy and nongovernmental organisations	339
Tadeusz Wawak: Sustainable development of universities in terms of permanent higher education reform.....	357

Marian Woźniak

Politechnika Rzeszowska

e-mail: mwozniak@prz.edu.pl

JAKOŚĆ ŻYCIA SPOŁECZEŃSTWA JAKO GŁÓWNY CEL ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH WOJ. PODKARPACKIEGO

Streszczenie: Wieś obecnie nie jest wyłącznie środowiskiem związanym z wytwarzaniem żywności, a sfery ekologiczna i ekonomiczna zają się ze sferą demograficzną i kulturową. Jakość życia stanowi stopień satysfakcji człowieka czy społeczeństwa z całokształtu swej egzystencji, wynikający z indywidualnych doświadczeń, ambicji, relacji. Celem artykułu jest analiza wybranych czynników kształtujących jakość życia mieszkańców wsi, interpretowanych jako priorytet rozwoju obszarów wiejskich. Oceny jakości życia mieszkańców gmin wiejskich województwa podkarpackiego dokonano w oparciu o badania własne autora, zrealizowane w 2011 roku wśród 1130 mieszkańców wsi podkarpackich, oraz analizę czynników obiektywnych kształtujących jakość życia badanych gmin w latach 2000-2010. Zgromadzony materiał poddano analizie statystycznej w celu znalezienia prawidłowości w postrzeganiu wpływu czynników środowiska na jakość życia mieszkańców.

Słowa kluczowe: jakość życia, obszary wiejskie, województwo podkarpackie.

DOI: 10.15611/pn.2015.378.05

1. Wstęp

W XXI wieku coraz większego znaczenia nabiera także zarządzanie regionem, które sprostą nowym realiom, które pokona coraz to nowe wyzwania współczesności. Wszyscy musimy uwzględnić jednocześnie wyzwania teraźniejszości oraz tworzyć lepszą przyszłość, pamiętając, że tworzymy ją dzisiaj, i to często z nieodwracalnymi konsekwencjami. Wszyscy musimy zdać sobie sprawę z tego, że celem rozwoju obszarów wiejskich jest lepsza przyszłość oraz poprawa jakości życia społeczeństwa.

Sylwetka mieszkańca wsi, jak stwierdza E. Fottorino [1999] – „człowieka ziemi”, wtopiona w wiejski krajobraz i kulturę, nadaje mu sens i wiarygodność.

Jakość życia możemy odnieść do zbioru warunków, które umożliwiają pewien sposób życia człowieka, wyrażony satysfakcją, samoświadomością, autonomią, twórczością, do obiektywnych warunków życia istotnych dla potrzeb człowieka, jak

kondycja materialna, zabezpieczenie egzystencjonalne, zabezpieczenie środowiska życia, oraz subiektywnych stanów wyrażających przekonanie o stopniu realizacji tych potrzeb poprzez postrzeganie własnego życia w ramach systemu wartości w określonych warunkach społecznych, gospodarczych i politycznych.

Jest to szczególnie ważne, gdyż obszary wiejskie stanowią obecnie 93,1% powierzchni naszego kraju są istotnym bogactwem narodowym, które należy chronić przed zgubnymi działaniami człowieka oraz zadbać o poprawę jakości życia ich mieszkańców.

2. Cel i metodyka pracy

Celem artykułu jest analiza wybranych czynników kształtujących jakość życia mieszkańców wsi, interpretowanych jako priorytet rozwoju obszarów wiejskich. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytania, jak oceniane są wybrane czynniki jakości życia przez poszczególne segmenty wiekowe mieszkańców wsi oraz które z nich uległy szczególnej poprawie w latach 2000-2010.

W artykule oceny jakości życia społeczności wiejskiej Podkarpacia dokonano w oparciu o czynniki subiektywne, w których wykorzystano badania ankietowe autora zrealizowane w 2011 roku wśród 1130 mieszkańców reprezentujących wszystkie gminy wiejskie województwa podkarpackiego, oraz czynniki obiektywne ukazane na podstawie danych statystycznych dotyczących obszarów wiejskich województwa podkarpackiego w latach 2000-2010. Zgromadzony materiał poddano analizie statystycznej w celu znalezienia prawidłowości w postrzeganiu i analizie jakości życia mieszkańców.

Analiza danych obejmowała weryfikację wyników o zróżnicowanych odpowiedziach – ich interpretacji dokonano w zależności od wieku respondentów za pomocą jednoczynnikowej analizy wariancyjnej oraz przez wyznaczenie wartości podstawowych miar statystycznych przy poziomie istotności 0,05. Analizy czynników obiektywnych dokonano, analizując wybrane aspekty jakości życia mieszkańców wsi w oparciu o ich zmiany dotyczące infrastruktury, bezrobocia oraz dochodów i wydatków, z uwzględnieniem gmin miejsko-wiejskich (wyłącznie w części wiejskiej), gmin wiejskich oraz gmin wiejskich o szczególnych walorach turystycznych (wyodrębnionych na podstawie badań jednostek badawczych).

W artykule, pomimo że przedstawione są pewne rozbieżności dotyczące pojęć wieś-obszary wiejskie oraz mieszkańcy wsi-społeczność wiejska, używane one są jako synonimy nieróżniące się znaczeniowo, a za obszary te uznano zgodnie z nomenklaturą urzędu statystycznego tereny leżące poza granicami administracyjnymi miast.

3. Jakość życia jako wyznacznik rozwoju obszarów wiejskich

Termin „wieś” posiada swą genezę w słownictwie angielskim, gdzie zaczęto go używać w XVIII wieku. W Anglii obowiązuje jednolita interpretacja wsi, gdzie jest ona przedstawiona jako „estetyczne i historyczne walory w pełni oswojonego krajobrazu rolniczego”, który cechuje tradycja, stabilność i trwałość [Macnaghten, Urry 2005].

Jak podaje A.P. Wiatrak [2005], obszary wiejskie są często utożsamiane z pojęciem wsi, które jednak jest znacznie węższe, gdyż do obszarów wiejskich zaliczamy wszystkie tereny położone poza miastami, tj. tereny zabudowane, rolne, lasy, wody oraz nieużytki.

Tomczak [2005] stwierdza, że od wielu lat prowadzi się dyskusję dotyczącą obecnego stanu wsi oraz koncepcji jej przyszłości, co nie jest kwestią przypadku, gdyż wieś polska stanowi zasadniczą część dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Europy, a także poważny jej potencjał demograficzny.

Omawiając specyfikę wsi, należy uwzględnić wielowymiarowość jej przestrzennego zagospodarowania i użytkowania oraz czynnik społeczny, jaki stanowią mieszkańcy tych środowisk. Nie można pominąć rolnictwa, które jest kluczowym sektorem kształtującym jakość środowiska wiejskiego, gdyż, jak stwierdza E. Pisani: „rolnictwo przez długi czas było gospodarzem przestrzeni wiejskiej” [Mauer 2005], i w wielu przypadkach jest nadal, pomimo zmian, jakie niosą czasy, dotyczących upodobnienia wsi do miast.

Obszary wiejskie obecnej Europy spełniają zatem następujące funkcje [Kania 2009]:

- zielone: proekologiczna agrotechnika, kształtowanie i ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego, współdziałanie w utrzymaniu obszarów chronionych, podtrzymanie bioróżnorodności i dobrostanu zwierząt gospodarskich,
- błękitne: zarządzanie zasobami wodnymi, wytwarzanie energii wodnej i wiatrowej, zapobieganie powodziom, poprawa jakości wód,
- żółte: utrzymanie spójności i żywotności obszarów wiejskich, podtrzymanie tożsamości wsi, ochrona tradycji i kultury ludowej, rozwój produkcji i usług bezpośrednio związanych z rolnictwem, rozwój infrastruktury gospodarczej,
- białe: zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, zapewnienie wysokiej jakości zdrowotnej żywności, zapewnienie różnorodności żywności.

Za J. Wilkinem [2012] można przedstawić ogólne tendencje dotyczące przemian jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich w Polsce, a mianowicie:

- polska wieś staje się coraz mniej rolnicza,
- zmniejsza się udział rolnictwa w PKB (około 3%),
- obserwujemy spadek liczby gospodarstw małych (do 2 ha) i średnich,
- w latach 2004-2010 znacznie wzrosły dochody w rolnictwie,
- wieś dotykają istotne zmiany demograficzne, dotyczące dzietności, urodzeń i wieku, w którym kobiety decydują się rodzić dzieci,

- ludność zamieszkująca wieś polską jest, w stosunku do innych krajów europejskich, stosunkowo młoda,
- wzrasta wykształcenie mieszkańców wsi,
- na wysokim poziomie utrzymują się wskaźniki bezrobocia,
- wieś jest coraz częściej wybierana jako miejsce zamieszkania,
- rolnictwo odgrywa ważną rolę w zachowaniu wartości środowiska,
- na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich wpłynęły środki z funduszy UE,
- ponad połowa mieszkańców wsi czynnie korzysta już z Internetu,
- wieś nie jest już kojarzona z „gorszym światem”, a w wielu dziedzinach może z powodzeniem konkurować z miastem.

Bardzo ważny wpływ na ocenę jakości życia mają czynniki ekonomiczne, które umożliwiają realizację dążeń i pragnień egzystencjalnych [Skrzypek 2001].

Rutkowski [1988] akcentuje, że czynnikami kształtującymi jakość życia są:

- czynniki subiektywne obejmujące zadowolenie z życia, ocenę perspektyw przyszłościowych, aspiracje czy poziom szczęścia,
- czynniki obiektywne, dostrzegające rzeczywistość dnia codziennego, strukturę społeczno-ekonomiczno-demograficzną badanej populacji.

Na szczególną uwagę zasługuje Index Bhutanu GNH, który jest wielowymiarowym spojrzeniem na jakość życia, zestawieniem politycznych i gospodarczych parametrów, uwzględniających segmenty społeczeństwa oraz miejsce zamieszkania (miasto-wieś) [Ura i in. 2012]. Teoria szczęścia narodowego brutto (GNH) opiera się na ideologii, że dążenie do szczęścia znajduje się we wszystkich ludziach [Ura, Alkire, Zangmo 2011]. Teoria ta przywiązuje istotne znaczenie do wszystkich innych dziedzin rozwoju, jak zdrowie, edukacja, sprawiedliwość, środowisko, ubóstwo.

Władze Bhutanu twierdzą, że celem rządu jest promocja szczęścia mieszkańców, a ta wiara jest akcentowana w stwierdzeniu, że „szczęście narodowe brutto jest ważniejsze od produktu krajowego brutto” [Brown, Bird 2011].

Ważnym czynnikiem jakości życia jest edukacja, która wyraźnie wpływa na samopoczucie, zwiększa dostęp do źródeł pracy i zasobów gospodarczych, a tym samym zwiększa poczucie kontroli nad życiem [Ross, Willigen 2010], pozwala na wielofunkcyjny rozwój, który zakłada gospodarczą aktywizację wsi poprzez tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem [Kobiąłka 2003].

4. Jakość życia mieszkańców gmin wiejskich województwa podkarpackiego

Województwo podkarpackie to najbardziej wysunięty na południowy wschód region Polski. Jego obszar wynosi 17 844 km² i stanowi 5,7% powierzchni kraju. Obszar województwa podkarpackiego zamieszkuje 2022 tys. osób, czyli 5,3% ludności kraju. Gęstość zaludnienia wynosi 113 osób na 1 km², co plasuje województwo na dziewiątej pozycji w kraju.

Podkarpacie należy do najczystszych ekologicznie regionów Polski, co stwarza dobre warunki do wypoczynku oraz rozwoju turystyki. Zaliczane jest do ścisłej czołówki w kraju ze względu na występowanie terenów o wysokich walorach przyrodniczych, turystycznych i krajobrazowych [Turystyka... 2012], a lasy zajmują ponad 36% powierzchni województwa i pod tym względem zajmuje ono 2 miejsce w Polsce.

Z całkowitej powierzchni województwa gospodarstwa rolne w 2012 r. zajmowały 42,8%. Powierzchnia użytków rolnych stanowiła 35,1% powierzchni województwa, z czego 88,8% znajdowało się w dobrej kulturze, zaś grunty pod zasiewami to 54,0% tej części [Rolnictwo... 2013].

Na początku XXI wieku województwo podkarpackie nadal można określić jako wiejskie. O jego wiejskim charakterze świadczy znaczny odsetek gmin wiejskich, które stanowią ponad 70% spośród wszystkich gmin województwa. Około 60% ludności żyje na obszarach wiejskich. Jednocześnie średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi tylko 2,63 ha (średnia w Polsce to 6,82 ha). Województwo podkarpackie, w porównaniu z innymi częściami kraju, charakteryzuje się odmiennymi warunkami gospodarowania, które wynikają ze zróżnicowanych warunków przyrodniczych, społeczno-gospodarczych, ekonomicznych, a także historycznych.

Ocenę wybranych czynników kształtujących jakość życia przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Ocena stanu czynników kształtujących jakość życia w opinii mieszkańców gmin wiejskich województwa podkarpackiego w zależności od wieku respondenta

Wiek	1	2	3	4	5	6	7
	Średnia (oceny obejmowały skalę od 1 do 5, gdzie 5 było oceną najwyższą)						
15-18	3,25	2,79	2,55	3,01	3,38	3,64	2,69
19-25	3,23	2,88	2,45	3,17	3,54	3,40	2,81
26-35	3,18	2,81	2,29	3,06	3,49	3,39	2,74
36-50	3,10	2,69	2,23	3,25	3,46	3,38	2,72
> 50	3,03	2,77	2,25	3,15	3,57	3,27	2,72

Legenda: 1 – ogólnie odczuwalna jakość życia, 2 – zaangażowanie społeczne, 3 – wiejski rynek pracy, 4 – usługi lecznicze, 5 – system szkolnictwa, 6 – poczucie bezpieczeństwa, 7 – oferta kulturalna.

Źródło: obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.

Analiza wariancyjna wykazała istotny statystycznie wpływ wieku na ocenę ogólnie odczuwalnej jakości życia mieszkańców, wiejskiego rynku pracy i poczucia bezpieczeństwa. Ocena pozostałych czynników nie zależy natomiast od wieku. Analiza wyników pozwala na stwierdzenie, że ocena ogólnie odczuwalnej jakości życia mieszkańców jest istotnie najwyższa wśród respondentów grupy wiekowej 15-25 lat, a istotnie najniższa wśród respondentów grupy wiekowej powyżej 36 lat. Jest to związane z tym, że osoby najmłodsze to młodzież ucząca się, niedostrzegająca

jeszcze w większym stopniu swoich problemów życiowych. Podobna sytuacja występuje w zakresie analizy wiejskiego rynku pracy i poczucia bezpieczeństwa, gdzie osoby młode najwyżej oceniają te czynniki, natomiast oceny maleją wraz ze wzrostem wieku respondentów.

Tabela 2. Wybrane czynniki wpływające na poprawę jakości życia mieszkańców gmin wiejskich województwa podkarpackiego

Wyszczególnienie	Typ gminy	2000	2002	2004	2006	2008	2010
		Średnia (oceny obejmowały skalę od 1 do 5, gdzie 5 było oceną najwyższą)					
Liczba ludności na 1 ośrodek zdrowia w tys.	1	6,23	6,09	6,23	5,63	4,75	4,42
	2	4,58	4,86	4,36	4,08	3,89	3,48
	3	3,90	3,44	3,50	3,12	2,99	3,12
Liczba ludności na 1 bibliotekę w tys.	1	2,32	2,30	2,27	2,27	2,29	2,32
	2	2,30	2,22	2,20	2,18	2,25	2,25
	3	1,88	1,87	1,74	1,79	1,86	1,87
Liczba osób na 1 izbę	1	1,18	1,02	0,94	0,93	0,91	0,91
	2	1,16	1,04	0,96	0,94	0,93	0,92
	3	1,14	1,00	0,92	0,91	0,89	0,87
Stopa bezrobocia	1	0,172	0,160	0,206	0,178	0,129	0,129
	2	0,173	0,168	0,148	0,125	0,098	0,098
	3	0,186	0,178	0,187	0,157	0,124	0,124

Typ gminy: 1 – gminy miejsko-wiejskie, 2 – gminy wiejskie, 3 – gminy o szczególnych walorach turystycznych

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego.

Analiza przedstawionych danych uwidacznia sytuację, że na przestrzeni lat 2000-2010 na obszarach wiejskich Podkarpacia zaobserwowano wyraźne zmiany, we wszystkich typach gmin, występujące w zakresie poprawy obsługi zdrowotnej mieszkańców wsi, gdzie liczba osób obsługiwanych przez jeden ośrodek zdrowia zmniejszyła się nawet o blisko 2 tysiące w gminach miejsko-wiejskich; liczby osób mieszkających w jednej izbie, gdzie średnio zaobserwowano zmniejszenie o 0,2 osoby na jedną izbę; we wskaźniku stopy bezrobocia, gdzie największy spadek widzimy w gminach wiejskich. W przypadku tych współczynników nastąpiły pozytywne trendy zniżkowe, podobnie, jak nie ujęte w tab. 2, trendy zwyżkowe w zakresie poprawy stanu sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, dochodów na jednego mieszkańca czy wydatków inwestycyjnych (w tym na bardzo ważną ochronę środowiska). Praktycznie nie zaobserwowano zmian w liczbie osób przypadających na jedną bibliotekę, co może być związane z faktem drastycznego wzrostu komputeryzacji społeczeństwa oraz dostępu mieszkańców wsi do Internetu.

5. Zakończenie

Obszary wiejskie przechodzą istotne przemiany związane ze zmianami obecnego wizerunku wsi. Ich rozwój nie jest ściśle związany z produkcją żywności, ale z wytwarzaniem żywności wysokiej jakości i koniecznością rozwijania, obok efektywnego rolnictwa, efektywnej przedsiębiorczości pozarolniczej, turystycznej czy sypialni dla mieszkańców miast.

Jakość życia jest istotnym celem każdego rozwoju społecznego, takiej polityki społecznej, która jako bardzo ważne zadanie akcentuje dobro wspólne człowieka, stawiając go w centrum zainteresowania. Celem nadrzędnym planowania strategicznego jest coraz częściej wysoka jakość życia w społeczno-gospodarczym rozwoju obszarów wiejskich [Borys, Rogala 2008].

Przeprowadzone badania oraz obserwacje pozwalają stwierdzić, że zmiany zachodzące we współczesnym świecie wymuszają także zmiany w postrzeganiu oraz funkcjonowaniu obszarów wiejskich w Polsce i na Podkarpaciu. Wyraźne zmiany dostrzegamy w strategiach rozwoju poszczególnych typów gmin wiejskich, w dużym stopniu utożsamianych obecnie z ich podstawowymi funkcjami, a już nie tylko ze stwierdzeniem, „że wieś to wyłącznie rolnictwo”. Ma to istotny wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców wsi, właścicieli tych obszarów, co potwierdzają badania, a co widzimy przede wszystkim w poprawie ogólnie odczuwalnej jakości życia, zaangażowaniu społecznym, zmniejszeniu bezrobocia, poprawie dostępu do usług leczniczych i kulturalnych oraz poprawie wykształcenia. Analiza badań pierwotnych oraz badań wtórnych pozwala podkreślić, że w obu przypadkach ważnym czynnikiem wpływającym na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich jest edukacja, wpływająca na wzrost ich aktywności przedsiębiorczej. Oczywiście każdy z nas zdaje sobie sprawę, że do radykalnej poprawy jakości życia społeczeństwa wiejskiego, jako celu rozwoju obszarów wiejskich, potrzebne są jeszcze duże zmiany, nie może to nastąpić w ciągu jednej chwili, potrzeba na to perspektywnie dłuższego okresu.

Literatura

- Borys T., Rogala P. (red), 2008, *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, UNDP, Warszawa.
- Brown J., Bird N., 2011, *Bhutan's Story: Valuing the contribution of the environment to Gross National Happiness*, Overseas Development Institute, London.
- Fottorino E., 1999, *Człowiek ziemi*, LSW, Warszawa.
- Kania J., 2009, *Wielofunkcyjność rolnictwa i obszarów wiejskich w jednoczącej się Europie*, AURA nr 1/2009, s. 8-10.
- Kobiałka A., 2003, *Rola gminy w rozwoju obszarów wiejskich*, [w:] *Strategie rozwoju lokalnego. Aspekty instytucjonalne*, t. I, red. M. Adamowicz, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa.

- Macnaghten P., Urry J., 2005, *Alternatywne przyrody. Nasze myślenie o przyrodzie i społeczeństwie*, Wyd. Nauk. SCHOLAR, Warszawa.
- Maure M.C., 2005, *Jaką rolę ma odgrywać rolnictwo w społeczeństwie europejskim?*, *Więś i Rolnictwo*, nr 1/2005, s. 23-36.
- Rolnictwo w Województwie Podkarpackim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2013.
- Ross C.E., Willigen M.V., 2010, *Education and the subjective quality of life*, *Journal of Health and Social Behavior*, vol. 38 (September), s. 257-297.
- Rutkowski J., 1988, *Jak badać jakość życia*, *Wiadomości Statystyczne*, nr 5, s. 42-48.
- Skrzypek E., 2001, *Czynniki kształtujące jakość życia*, MKEN, Łódź.
- Tomczak F., 2005, *Gospodarka rolnicza w rolnictwie: Uwarunkowania i mechanizmy rozwoju*, IRWiR PAN, Warszawa.
- Turystyka w województwie podkarpackim w latach 2010-2011, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2012.
- Ura D.K., Alkire S., Zangmo T., Wangdi K.A., 2012, *Short Guide to Gross National Happiness Index*, The Centre for Bhutan Studies, Thimphu, Bhutan.
- Ura D.K., Alkire S., Zangmo T., 2011, *The gross national, happiness index of Bhutan: method and illustrative results*, Univ. of Oxford, 12 October 2011, OECD.
- Wiatrak A.P., 2005, *Regionalny wymiar rozwoju obszarów wiejskich*, [w:] *Kwestia agrarna w Polsce i na świecie*, Wyd. SGGW, Warszawa.
- Wilkin J. (red.), 2012, *Polska wieś 2012 – główne tendencje, zjawiska i problemy. Synteza raportu*, [w:] *Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi*, FDPA, Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa.

QUALITY OF LIFE AS THE MAIN PURPOSE OF RURAL SOCIETY DEVELOPMENT IN THE PODKARPACKIE VOIVODESHIP

Summary: The country is currently not only the environment associated with the production of food and environmental or economic spheres mesh with demographic and cultural sphere. Rural family is a very important part of the social landscape of the country, and consequently the image of the entire nation. Quality of life is the degree of satisfaction of a man or society of the whole of its existence, resulting from individual experiences, ambitions and relationships. The purpose of this article is to present the main factors influencing the quality of life of rural residents, interpreted as a priority for rural development. The assessment of quality of life in rural communities of the Podkarpackie Voivodeship was based on the author's own research, carried out in 2011 among 1,130 rural Carpathian residents and objective analysis of the factors influencing the quality of life of communities surveyed in 2000-2010. The collected material was subjected to statistical analysis to find patterns in the perception of the impact of environmental factors on the quality of life of residents.

Keywords: quality of life, rural areas, Podkarpackie Voivodeship.